

Ludwik Zabielski

Wystawy z okazji setnej rocznicy urodzin Włodzimierza Iljicza Lenina

Rocznik Lubelski 13, 264-266

1970

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WYSTAWY Z OKAZJI SETNEJ ROCZNICY URODZIN WŁODZIMIERZA ILJICZA LENINA

W ramach obchodów setnej rocznicy urodzin Włodzimierza Iljicza Lenina w Lublinie zostały zorganizowane dwie wystawy dokumentalne pokazujące życie i dzieło tego wielkiego przywódcy rewolucji i państwa rosyjskiego oraz międzynarodowego ruchu robotniczego, a także jego związki z Polską.

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie przygotowała wystawę pod ogólnym tytułem: *Lenin 1870—1970*. Wystawa ta, otwarta w dniu 6 listopada 1969 r., była pierwszą imprezą kulturalno-oświatową inaugurującą na Lubelszczyźnie obchody setnej rocznicy urodzin W. I. Lenina.

Omawiana ekspozycja składała się z czterech podstawowych działów:

- I Dzieciństwo, lata młodzieńcze i działalność Lenina przed rewolucją;
- II Lenin w Polsce;
- III Lenin na czele rewolucji i państwa radzieckiego;
- IV Wpływ idei leninowskiej na życie i walkę następnych pokoleń.

Do ilustracji wyżej określonych tematów-działów wykorzystano głównie książki, prasę, reprodukcje i zdjęcia pochodzące ze zbiorów własnych (ogółem ok. 500 eksponatów). Dzięki przedstawionej wyżej koncepcji wystawy, nawet tak jednorodny materiał ilustracyjny pozwolił na ukazanie sylwetki W. I. Lenina w sposób bezpośredni a jednocześnie ściśle związany z ówczesną epoką i wydarzeniami.

W pierwszym dziale pokazano zdjęcia domu w Symbirsku, w którym urodził się Lenin, fotografie matki, rodziny i samego Lenina z różnych okresów życia. Lata uniwersyteckie Lenina, jego udział w ruchu studenckim i represje za tę działalność, ukazane zostały jako ten okres w życiu Lenina, który zadecydował o jego przyszłej postawie. Z tego okresu pochodzą pierwsze publicystyczne prace młodego Lenina (1893 — *Nowe ruchy gospodarcze w życiu chłopskim*). W omawianej ekspozycji bardzo mocno podkreślony został rok 1895 — stanowiący bardzo istotny moment w rozwoju działalności marksistów w Rosji (połączenie rozproszonych kółek marksistowskich w Związek Walki o Wyzwolenie Klasy Robotniczej). Wśród eksponatów obrazujących przedrewolucyjną działalność Lenina szczególną uwagę zwracała odbitka pierwszego numeru „Iskry” i mapa przedstawiająca jej drogę do Rosji, m. in. przez Lubelszczyznę.

Pobyтови Lenina w Polsce poświęcono oddzielny dział wystawy. Oprócz bogatego zestawu zdjęć, ilustracji i prac Lenina z tego okresu pokazano tu również fotokopię karty meldunkowej, którą Lenin wypełnił w czasie pobytu w Krakowie, oraz sporządzony własnoręcznie przez Lenina plan ulic Krakowa prowadzących z dworca do miejsca jego zamieszkania. W tym dziale wystawy zgromadzono liczne dowody bliskiej współpracy Lenina z polskimi rewolucjonistami oraz prace Lenina świadczące o zainteresowaniu się ich autora sprawami Polski.

Następny dział ekspozycji obejmuje okres przełomowy w dziejach świata — okres Wielkiej Rewolucji Październikowej i pierwszych lat państwa radzieckiego. Tą problematykę przedstawiono przy pomocy licznych zdjęć Lenina wśród robotników, przy pracach, na wiecach, na słynnych „subbotnikach” itp. Dzieła Lenina, artykuły prasowe, wspomnienia i opracowania historyków uzupełniają i łączą w jedną całość życie Lenina z działalnością młodego państwa radzieckiego, wykazując ich nierozzerwalny związek. Tą część ekspozycji zamykało zdjęcie Mauzoleum Lenina, lecz śmierć nie kończy dzieła rozpoczętego przez Lenina.

Dlatego też materiały następnego działu wystawy wykazują stałą aktualność idei leninowskiej we współczesnym świecie. Pokazano tu materiały świadczące

o wpływie nauki Lenina na międzynarodowy ruch robotniczy, twórczość naukową i artystyczną następnych pokoleń. O wpływie i znaczeniu idei leninowskiej na walkę komunistów polskich świadczy m. in. artykuł: *Ulianow Włodzimierz Iljicz Lenin* zamieszczony w rękopiśmiennej gazetce redagowanej przez więźniów politycznych lubelskiego Zamku w roku 1937 („Głos Więźnia Antyfaszysty”¹). Oto fragment tego artykułu: „Po raz 13 pochyła proletariat głowy i sztandary przed Mauzoleum Lenina. [...] Nasza komuna więźniów antyfaszystowskich całym sercem łączy się z walczącymi bohaterami Hiszpanii pod sztandarem rewolucyjnego internacjonalizmu, z całym sercem łącząc się z bohaterami wykonującymi testament Lenina, budowniczego socjalizmu. W trzynastą rocznicę Jego śmierci uczymy Jego pamięć, wielkie życie i pracę składając przysięgę na wierność idei markso-leninizmu, że nie przerwiemy naszej rewolucyjnej walki dopóki leninizm nie zwycięży na całej planecie [...].

Oceniając ogólnie ekspozycję Lenin 1870—1970 należy podkreślić jej wielorakie funkcje jakie w sobie łączyła. Dzięki doborowi materiału ilustracyjnego połączonego zwięzłym, lecz trafnym komentarzem, uzyskano zwartą całość ukazującą nie tylko sylwetkę Lenina jako przywódcy, ale również jako zwykłego człowieka. Dzięki temu wystawa miała dużą wartość poznawczą, pełniąc jednocześnie funkcje przewodnika bibliograficznego, prezentując bardzo bogaty zestaw prac Lenina i o Leninie.

*

Drugą wystawę leninowską zorganizował Oddział Historyczny Muzeum Okręgowego w Lublinie przy współudziale Muzeum Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie. Ekspozycja ta miała charakter dokumentalny i poświęcona była głównie związkom Lenina z polskim ruchem rewolucyjnym. Otwarcia wystawy dokonano w dniu 31 marca 1970 r. Do ilustracji zasygnalizowanej problematyki wykorzystano ponad 150 zdjęć, ok. 100 fotokopii dokumentów, oryginalne grypsy, sztandary, transparenty, grafikę i plakaty.

Pierwsze działy ekspozycji *Lenin a polski ruch rewolucyjny* (taki bowiem tytuł nadano wystawie) poświęcone zostały na zilustrowanie lat młodości i pierwszych kontaktów Lenina z ruchem marksistowskim oraz polskimi działaczami niepodległościowymi i rewolucyjnymi. Po aresztowaniu i zesłaniu na Syberię, Lenin spotyka m. in. Jana Promińskiego, Mateusza Błażejewskiego, Feliksa Kona oraz wielu innych polskich zesłańców.

Zawarte wówczas znajomości z Polakami Lenin pogłębia w latach 1912—1914 — co wyraźnie podkreślono przy pomocy dokumentów zgromadzonych w następnym dziale wystawy — kiedy to przebywa w Krakowie, Poroninie i Białym Dunajcu. Tu spotykał się z polskimi rewolucjonistami i przy ich pomocy włączył się do pracy w Krakowskim Związku Pomocy dla Więźniów Politycznych. Uwieszenie Lenina po wybuchu wojny spowodowało energiczną ekcję o jego uwolnienie. Na wystawie zilustrowano to fotokopiami listów N. K. Krupskiej do siostry Marii i Hermana Diamanda. Do akcji tej włączyli się jego polscy towarzysze: Jan Hanecki, Kazimierz Dłuski, Ignacy Daszyński, a także pisarze — Jan Kasprowicz, Władysław Orkan i Stefan Żeromski.

W następnym dziale wystawy zaprezentowano bogaty zestaw dokumentów świadczących o udziale polskich rewolucjonistów w formowaniu aparatu władzy

¹ „Głos Więźnia Antyfaszysty” został zakupiony do zbiorów Biblioteki w 1969 r. i stanowi jedyny znany dotąd egzemplarz tego cennego i unikalnego organu komuny więziennej lubelskich więźniów-komunistów.

radzieckiej i tworzeniu rad delegatów w kraju. Feliks Dzierżyński, Julian Leński-Leszczyński, Bronisław Wesołowski to tylko niektórzy działacze, których życiorysy znalazły się w tym dziale wystawy.

Oryginalne grypsy, odezwy oraz liczne artykuły zamieszczane na łamach „Czerwonego Sztandaru”, „Nowego Przeglądu” i „Głosu Komunisty” stanowiły ilustrację dziejów polskiego ruchu robotniczego i komunistycznego w Polsce międzywojennej.

Uzupełnieniem omawianej ekspozycji historycznej była wystawa malarska o tematyce leninowskiej — otwarta również w Bramie Krakowskiej, na którą złożyło się 45 obrazów Włodzimierza Zakrzewskiego z lat 1952—1962, ukazujących kolejne etapy życia W. I. Lenina.

Ludwik Zabielski

OGÓLNOPOLSKA SESJA LENINOWSKA UMCS W LUBLINIE (24—25 IV 1970)

Centralnym punktem w bogatym programie uroczystości leninowskich na UMCS była dwudniowa ogólnopolska sesja naukowa, której przygotowanie i organizacja spoczywała w ręku komitetu pod przewodnictwem doc. dr M. Zakrzewskiej-Dubasowej, kierownika Katedry Historii Narodów ZSRR. Na sesję przygotowano ponad 20 referatów z zakresu: ekonomii, filologii, filozofii, historii i prawa. Autorami referatów byli pracownicy naukowcy UMCS, Warszawy oraz uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie. Na szczególne podkreślenie zasługuje wydrukowanie i udostępnienie uczestnikom sesji referatów w formie publikacji¹.

Uroczystego otwarcia sesji dokonał rektor UMCS prof. dr Zb. Lorkiewicz. W obradach uczestniczyli przedstawiciele KW PZPR w Lublinie z sekretarzem E. Machockim, wojewódzkich i miejskich władz administracyjnych, pracownicy naukowcy z Instytutu Historii PAN, Zakładu Historii Partii przy KC PZPR, Instytutu Nauk Prawnych, goście z innych ośrodków naukowych w kraju i delegacja uniwersytetu we Lwowie w składzie: doc. dr G. S. Smirnowa, doc. dr T. J. Starczenko i doc. dr F. M. Neboraczok. Na sesję licznie przybyli również pracownicy naukowcy i studenci UMCS.

W niniejszym sprawozdaniu interesować nas będzie przede wszystkim sekcja historii i wygłoszone tu referaty. Podczas obrad pleneranych doc. dr M. Zakrzewska-Dubasowa wygłosiła referat *Problematyka leninowska w historiografii Polski Ludowej*, natomiast w sekcji: doc. dr G. S. Smirnowa (Lwów) *Lenin o komunistycznym wychowaniu młodzieży*; doc. dr S. Krzykała *Lenin i Polska w latach wojny i rewolucji*; doc. dr S. Tworek *Lenin o feudalizmie i wyzysku feudalnym* oraz dr W. Wołczew *Lenin a polski ruch robotniczy*. Sprawozdanie nie rości pretensji do pełnej merytorycznej oceny referatów, uczynili to w znacznym zakresie dyskutanci, ale wydaje się, że zakres tematyczny był tu dość dowolnie dobrany. Od oceny polskiej historiografii, odnoszącej się głównie do publikacji

¹ W setną rocznicę urodzin W. I. Lenina. Referaty z sesji naukowej UMCS. Lublin 1970, ss. 339. Referaty z zakresu historii: M. Zakrzewska-Dubasowa *Problematyka leninowska w historiografii Polski Ludowej*, s. 117—126; S. Tworek *Lenin o feudalizmie i wyzysku feudalnym*, s. 127—140; S. Krzykała *Lenin i Polska w latach wojny i rewolucji*, s. 141—154; W. Wołczew *Lenin a polski ruch robotniczy*, s. 155—185.